

Назви державних установ та громадських організацій міста Києва, які надають послуги з профілактики ризикованої поведінки

1. Київський міський центр здоров'я
04119, м. Київ, вул. Дегтярівська, 25
+38(044) 483-96-00
citycenter@health.kiev.ua
<http://www.zdorov.com.ua>

2. Клініка, дружня до молоді, у Шевченківському районі м. Києва
01034, м. Київ, вул. Володимирська, 43
+38(044) 234-93-46
klm@health.kiev.ua
www.shkola-online.ua/DKMKiev/vkontakte.ru/club20328927

3. Центр соціально-психологічної
реабілітації дітей №1 Служби
у справах дітей виконавчого органу
Київської міської ради (Київської міської
державної адміністрації)
02217, м. Київ, просп. Маяковського, 28В
+38(044) 515-79-86
+38(044) 515-79-90
+38(044) 515-16-76
kyivcspr1@mail.ru

3. Шеченківський районний в місті Києві
центр соціальних служб для сім'ї,
дітей та молоді
04111, м. Київ, вул. Саратовська, 20
+38(044) 422-04-75
+38(044) 422-04-21
+38(044) 422-25-49
shrcssdm@bigmir.net
<http://www.ssm.kiev.ua/index.php/shevchenkivskiy.html>

При виявленні таких груп самостійно, просимо негайно повідомляти до кіберполіції (<https://www.cybercrime.gov.ua> (цілодобово), телефон гарячої лінії (044) 374-37-21 (з 8:45 до 19:30 в робочі дні).

Роль педагога в профілактиці суїцидальної поведінки

Що може педагог зробити для підлітка

Роль педагога – надати допомогу у своєчасному виявленні таких дітей і первинній профілактиці суїцидальної поведінки. Допомога педагога у своєчасному виявленні таких дітей полягає в тому, що, часто спілкуючись із дитиною, він може побачити ознаки проблемного стану: напругу, апатію, немотивовану агресивність, аутодеструктивну поведінку. Педагог може звернути увагу шкільного лікаря, психолога, соціального педагога, батьків, адміністрації школи на цього підлітка.

При будь-якій підозрі про плани на самогубство необхідно вести дуже обережну роботу з підлітком. Не варто боятися задати в довірливій бесіді питання, які опосередковано з'ясовують наміри підлітка, коректно поцікавитися, чи є у підлітка які-небудь плани. Старшому підліткові варто запропонувати роз'яснювальну бесіду, в якій можна порадити звернутися до психолога, психотерапевта, тому що в цьому питанні потребується робота спеціаліста. Доцільним може бути і сумісне (педагог і учень) звернення до відповідного спеціаліста, тому що підліток може самотійно не дійти до фахівця.

Навіть така «диспетчерська» роль приносить свої результати. По-перше, це вже акт уваги та участі, який дуже важливий для підлітка у стані психічного ускладнення. Він помічає, що ним цікавляться, він небайдужий людям і йому хочуть допомогти. По-друге, підлітки не мають досвіду глибокого самоаналізу та погано уявляють, що з ними відбувається, що з цим робити та куди звернутися. При цьому сама бесіда може містити елементи усвідомлення: що є його страждання, як воно протікає, з ким трапляється, які необачливі дії здійснюють люди в цих обставинах, хто допомагає при таких станах, у чому виявляється психологічна допомога, що з цим буде робити спеціаліст. Наївність підлітків настільки велика, що вони вважають свої проблеми рідкісними, унікальними та невиліковними. Пояснивши, що це трапляється з багатьма, що допомога можлива, що вона дає позитивні результати, педагог зробить неоціниму послугу.

Таким чином, участь педагога в допомозі проблемному підлітку має досить оглядові межі та може принести помітні вагомні результати. Можна лише вкласти в таку роботу певну кількість щирого співчуття та душевного тепла.

Упорядник: завідувач ЦПП, СР та ЗСШ КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» Носенко В.В. (м. Харків, вул. Пушкінська, 24, тел.: 731-46-93).

Найдьоновна Л.А., доктор психологічних наук,
завідувач лабораторії психології масової комунікації та медіа-освіти
Інституту соціальної та політичної психології НАПН України

Чому іде хвиля про квести? Тому що ми всі маємо підвищений рівень тривоги. І не через квести, а через війну. Тривога в таких умовах - це нормально. Але самопідсилення, нагнітання її до рівня паніки - не нормально, шкідливо. Не треба зразу бігти і щось робити негайно. Це лише дзвіночок про можливу небезпеку. Тільки привід звернути увагу, якщо віртуальне життя дитини було поза увагою. Треба взяти на замітку, подумати, поспостерігати, підібрати час для розмови. Дорослі дорослих мотивують "страхами" бути уважнішими до дітей. Дітей такі "страхіття" не регулюють бути обережнішими, а можуть викликати протилежну реакцію - зацікавити. Тому давайте хвилю далі не піднімати, ми просто маємо створити ресурсну мережу для реагування на такі потенційно небезпечні "модні хвилі" і фахово їх відпрацьовувати, а не роздмухувати.

Як розповісти дитині про небезпечні ігри не спровокувати цікавість.

У продовження теми смертельних квестів, у яких дітям пропонують завдати собі шкоду: порізати руки, змішати і випити ліки, включити газ, прийти в небезпечне місце і т.п. **Як батькам бути пильними?** Що перше роблять батьки, коли узнають інформацію про такі ігри? Починають розпитувати дитину, чи ти знаєш про таку гру. Діти кажуть: ні, не чули. Батьки щасливі - це не про нашу дитину. А саме після цих розпитувань може з'явитися бажання пошукати. **Профілактика не має викликати цікавість до забороненого.** Тому треба мати з дитиною розмови щоденно про усіяке. У тому числі:

- в які ігри подобається грати, чому саме в цю гру,
- що саме найбільше подобається,
- що ти в ній знаходиш для себе,
- що тобі залишається після того, як закінчив грати,
- чим це пригодиться надалі в житті і т.д.

Інколи важко слухати, бо а) **дитина не вміє себе виразити** (і чим більше грає, тим більше імовірність, що на спілкування не лишається часу і комунікаційні уміння не розвиваються); б) **у батьків немає часу і не вистачає терпіння вислуховувати** детальну розповідь сюжету гри, дитячі оповіді про персонажів чи якісь рівні та ігрові проблеми (тому від цих розповідей найчастіше відмахуються як від несерйозного, неважливого, пустого). **Але якщо ми не ведемо наших дітей у гри**, є велика імовірність, що **гра починає вести нашу дитину в реальності**. Не просто забирає час життя, а втручається в реальність, вимагаючи певних дій, і як виявляється небезпечних. Батьки відповідають за життя дитини, мабуть скоро і кібернедогляд теж з'явиться як новітнє поняття. Сьогодні вже увели в обов'язки батьків забезпечення права

дитини на вільне від екранів середовище життя. Це відповідальність батьків. Безпека дитини - це відповідальність батьків, хоч і в кіберсередовищі. Але часто цілком відповідальні батьки не знають, як діяти, щоб убезпечити від таких ризиків.

Найкращий шлях профілактики смертельних квестів:

- 1) розвиток інтересів дитини поза інтернетом, в реальності;
- 2) збереження довіри у стосунках, контакту, для того, щоб дитина бачила в батьках джерело допомоги в складнощах і зверталася.

Що дитині подобається? Наскільки вона має сталий інтерес? Якщо не має, то скільки ви зробили пропозицій спробувати щось нове, і ще раз, і ще раз? Це не обов'язково нові кружки чи щось організоване. Це може бути будь-яка справа, що робиться разом (приготування їжі, наведення чистоти і краси в оселі, підготовка подарунків, спільний перегляд фільмів чи читання книги) з розмовою про відчуття, думки, здобутки, які віднайдено в цій справі, побільше гумору і веселощів. І про ігри також говорити, допомогти дитині пройти період захопленості, регулювати час, "торгуватися" ("ти з'їси цю цукерку тільки через мій суп"), укладати угоди, карати згідно з домовленостями (щоб розвивати волю в дитини, а не принижувати її) і т.д.

На жаль, до ігор ставлення у дорослих - крайнощі. Спочатку нічого не регулюється, а потім, як узнали про небезпеку - все заборонити. Крайнощі не подіють адекватно.

- ✓ Формуйте інтереси поза інтернетом.
- ✓ Розмовляйте про життя і про ігри також. І в цій розмові про життя, небезпеки, проблеми, свою долю, свій шлях, про ігри, спільноти, небезпеки в іграх, зв'язок з життям - ви узнаете потрібну вам інформацію.
- ✓ Не питайте "чи знаєш ти таку-то гру", спитайте "а чи хтось розповідав тобі тобі про ігри, які не тільки в екрані відбуваються, а виходять за межі, в реальному житті щось треба робити, і що ти думаєш про це?".
- ✓ Не кажіть : "ти ж мені зразу скажи, якщо хтось таке буде пропонувати", а скажіть "а що ти зробиш, якщо тобі таке запропонує хтось?" Начебто те саме, але трохи інакше.

Розумію, що на всі випадки не може бути однакових порад. Ви краще знаєте свою дитину, але знайдіть і тих, з ким ви можете радитися.

Додаю ще кілька порад з урахуванням віку дитини.

Ці квестиспрямовані на 9-13 річних, в цьому віці відбувається зміна ставлення до батьків і це слабе місце, в яке втручаються. А починати говорити про небезпеки треба раніше. Чи є в дитини уявлення про те, що люди різні, є й погані, ті, хто можуть вчинити дитині зло. Ігри теж створюють люди і може статися так, що ігри теж пропонуватимуть якісь погані речі. Як ти розрізниш? Які погані речі можуть пропонувати? Я тобі допоможу розібратися.

Треба звертатися до мами чи тата, якщо сумніваєшся. Це приблизно для молодшого шкільного віку.

А для старших більше індивідуалізовано в залежності від стану стосунків. Тут як надмірна опіка так і відсутність опіки (надмірна свобода) можуть виявитися ускладненням. **Довіряй і перевіряй у балансі.**

Поради батькам

Прес-служба Департаменту кібер-поліції України радить:

Зокрема, щоб підлітки не потрапили в такі групи, батькам треба більше уваги приділяти психологічному стану дитини. А також необхідно:

1. Встановити функцію "батьківський контроль" на всіх гаджетах дитини за її згодою.
2. Перевіряти шкіру дитини на наявність тілесних ушкоджень, особливо порізів. У разі виявлення з'ясувати - за яких обставин вони з'явилися. У кіберполіції відзначають, що особливу увагу потрібно звертати на пошкодження в формі кита, який для підлітків є символом свободи.
3. Перевіряти акаунти дитини в соцмережах, поставивши його до відома. Варто час від часу перевіряти і стежити за групами, до яких додався підліток.
4. Обов'язково переглядати фото і відеофайли з гаджетів дитини.
5. Звертати увагу на коло спілкування підлітка.
6. Стежити, щоб вільний час дитини було зайнято чимось корисним. Наприклад, спортивними або культурними секціями.

Науково-методичний центр психології і соціальної роботи Київського університету імені Бориса Грінченка радить:

1. Змириться з тим, що ви не можете повністю контролювати життя підлітка. Якщо ви почнете тиснути на нього і забороняти "сидіти" в Інтернеті, він піде в себе і буде робити те ж саме, але в таємниці від вас.
2. Скільки б сил у вас ні забирала робота та інші справи, ви повинні викроювати час для дітей. Важливо показати дитині, що ви в будь-який момент готові її вислухати. Дайте їй можливість подружитися з вами.
3. Якщо підліток розмістив на своїй сторінці фрази або ілюстрації на тему самоприниження, нанесення собі каліцтв, це поганий знак. Слід насторожитися, якщо на його сторінці часто зустрічаються медузи, кішки, метелики, єдинороги і кити, що плывуть вгору, фотографії порізів на руках. Запитайте дитину, що це означає, причому звичайним тоном. Уважно вислухайте відповідь дитини.
4. Деякі підлітки відрізняються крутим норовом - такі будуть чинити опір вам щосили. В цьому випадку краще разом піти до психолога. Іншим дітям достатньо просто сказати "не можна" - вони і не подумують ослушатися. Третім важливо пояснити свою позицію логічно. Головне - правильно вибрати тип поведінки, який відповідає вашій дитині.
5. Якщо раніше ваші відносини не були дуже теплими і довірчими, то не варто в одну мить намагатися стати зразковим батьком. Демонстрація суїцидальних

нахилів - це ж теж часто спосіб маніпуляції. Якщо підліток закріпить успіх шантажу, вам буде непереливки!

6. За деякими даними, невідомі погрожують з'ясувати по IP-адресою, де живе підліток, і вбити всю його сім'ю, якщо той не зробить суїцид. Запам'ятайте: IP не дає жодної інформації про особу людини! Єдине, що може зробити зловмисник, - звернутися із запитом до провайдера, який, швидше за все, не стане ділитися з невідомим чоловіком конфіденційною інформацією.

7. Набагато більше можна дізнатися, вивчивши особисті сторінки підлітка. Там, як правило, зазначено, в якому районі міста він живе, в якій школі навчається, з ким з однокласників дружить, ким працюють батьки. Видаліть разом з дитиною дані, якими можуть скористатися зловмисники.

8. Якщо ви хочете встановити на смартфоні дитини програму стеження, варто обов'язково попередити його про це і отримати згоду. Багато підлітків не виносять грубого втручання дорослих в своє життя. Тим більше, якщо дитина захоче продовжити "гру" без вашого відома, він в будь-якому випадку це зробить.

9. Не читайте новини про суїциди і не піддавайтеся істерії, яка нагнітається в Інтернеті. Не варто займатися самодослідженням на тему "Чи хороший я батько?".

Дії батьків:

Придумати своїм дітям ігри цікавіше ігор в суїциди. Грати самим з дітьми і давати їм грати з іншими дітьми. Діти повинні грати в цікаві ігри;

Зателефонувати за номером «телефон довіри». На тому кінці дроту сидять психологи, які скажуть вам що робити в екстреній ситуації;

Повісити в будинку номер телефону довіри на холодильник;

Звернутися до шкільного психолога;

Розмовляти з дітьми не тільки про те "що було в школі" (в цій школі давно вже нічого не було!), а й про те, "що було в соцмережах, в інтернеті". Вміти ставити дітям питання і вміти зізнаватися собі, що ви можете не знати відповіді на них;

Говорити про те, наскільки небезпечно грати в подібні ігри, і що з того боку знаходяться злочинці, які можуть обдурити навіть якщо дитина вважає себе "дорослим" і крутим;

Звести до мінімуму інтернет, тільки по навчанням і під контролем;

Якщо ці "діячі" є у вашому місті - ОБОВ'ЯЗКОВО написати заяву в поліцію і в прокуратуру;

Якщо дитина «засвітила» свій телефон, то змініть номер, вхідні номери ретельно записати і додати до заяви в поліцію;

Контролювати переміщення дитини;

Якщо дитина вже потрапила в гру і від розмови з вами не ухиляється, для початку попросіть, нехай по максимуму розповість, як вона бачить цю "гру", її цілі і свою участь в ній. Тільки - максимально доброзичливо, може бути - почати з розмови про свої шкільні гри. Нехай дитина відчує інтерес і проявить бажання розповісти, як наставниця (предку, який відстав від життя);

Будуйте свої подальші дії в залежності від того, що і як дитина розповість;

Важливо правильно усвідомити для себе - наскільки дитина є вразливою і податливою по відношенню до думки оточуючих (однокласників, членів групи в ВК), коли вона розповідає про тих, хто різався, тому що це "круто". Як дитина

сама оцінює цих хлопців, і те, що вони готові на все заради "крутизни" в очах оточуючих;

Дитина повинна бути завантажена своїми цікавими справами, щоб у неї не було потреби лізти у соціальні мережі. Спорт, музична школа, театральний гурток, олімпіади, іноземна мова, волейбол, хокей, - що завгодно, щоб вільного часу ледь вистачало. Плюс - там є простір для самоствердження, де не потрібні дуті авторитети в Інтернеті, вони цілком самодостатні в тій сфері, якою захоплюються.

Навчально-методичний центр психологічної служби РНМЦ радить: як вберегти дитину від небезпек, що існують в Інтернет-просторі та соціальних мережах :

Декілька правил про те, як відвернути увагу дитини від комп'ютера:

Організуйте дозвілля дитини

Зробіть дозвілля вашої дитини як можна цікавішим. Секції, гуртки, походи, спілкування з реальними друзями - усе це прийде вам на допомогу. Якщо ви хочете тримати під контролем, з ким спілкується дитина - запрошуйте її друзів додому. Звичайно, це створить деякі незручності - доведеться готувати їм перекуси, наприклад. Але вибирайте, що вам важливіше.

Проводьте більше часу з дитиною

Гуляйте, ходіть в кіно, походи. Постарайтеся привчити дитину до театру, хороших книг, вистав.

Якщо ви виявили в соціальній мережі зловмисні тексти або фотографії, що стосуються вашої дитини:

- Збережіть всі сторінки, де ви знайшли цей матеріал, для подальших дій.
- Якщо на сайті або в його адресі зазначено, хто є постачальником послуг, зв'яжіться з ним.
- Постачальник послуг може видалити текст і, можливо, розкрити автора.
- Можете також попросити свого інтернет-оператора зв'язатися з адміністратором зазначеного сайту і вимагати видалення такого матеріалу.
- Якщо образа особливо серйозна і складає собою злочин, зверніться до міліції.

Як батьки можуть допомогти дітям почуватися безпечно в Інтернет- просторі та соціальних мережах:

Поговоріть з дітьми про досвід їх спілкування в соціальних мережах. Попросіть дітей розповідати вам, якщо вони зіткнулися на цих сайтах з чим-небудь, що викликає у них занепокоєння, незручність або страх. Проявляйте спокій і нагадайте дітям, що їх ніколи не покарають за те, що вони вам

розкажуть. Дайте дітям зрозуміти, що ви разом з ними будете намагатися знайти вдалий вихід з ситуації, що склалася.

Установіть власні правила користування Інтернетом у вас вдома. Як тільки діти почнуть самостійно користуватися Інтернетом, бажано підготувати список правил користування Інтернетом, які будуть прийняті усіма. У цих правилах повинно бути вказано, чи можуть діти використовувати сайти соціальних мереж і яким чином.

Прослідкуйте за тим, щоб діти дотримувалися вікових обмежень на сайті. Рекомендований вік для реєстрації на сайтах в соціальних мережах зазвичай складає 13 або більше років. Якщо ваші діти не досягли рекомендованого віку, не дозволяйте їм користуватися сайтами. Важливо пам'ятати, що ви не повинні повністю покладатися на служби сайту, які не допускають реєстрації дітей, що не досягли потрібного віку.

Навчіться користуватися сайтом самі. Оцініть сайти, які планує використати ваша дитина, і переконайтеся, що ви і ваша дитина розуміють політику конфіденційності і правила поведінки. Дізнайтеся, чи існує на сайті контроль над публікованим вмістом. Крім того, періодично переглядайте сторінку вашої дитини.

Наполягайте на тому, щоб діти ніколи особисто не зустрічалися з тим, з ким вони спілкувалися тільки в соціальній мережі, і просіть їх спілкуватися тільки з тими, кого вони знають особисто. Діти наражаються на реальну небезпеку під час особистої зустрічі з незнайомими людьми, з якими вони спілкувалися тільки у мережі. Ви можете захистити своїх дітей, попросивши їх спілкуватися в Інтернеті зі своїми друзями і не спілкуватися з тими, з ким вони особисто не зустрічалися. Іноді буває недостатньо просто сказати дітям, щоб вони не розмовляли з незнайомими людьми, оскільки діти можуть не вважати незнайомою людину ту, з якою вони "зустрічалися" в мережі.

Переконайтеся в тому, що ваші діти не вказують свої повні імена. Простежте за тим, щоб діти повністю не викривали своє приватне життя, використовували тільки свої імена або псевдоніми, але ніколи не використали псевдоніми, які б викликали непотрібну увагу. Крім того, не дозволяйте своїм дітям публікувати повні імена своїх друзів.

Остерігайтеся наявності в профілі дитини інформації, по якій можна ідентифікувати її особу. На багатьох сайтах соціальних мереж діти можуть приєднуватися до громадських груп, включаючи учнів певної школи.

Постарайтеся вибрати сайт, який не так широко використовується. Деякі сайти дозволяють захистити вашу сторінку за допомогою пароля або іншими способами, щоб обмежити круг відвідувачів, дозволивши його тільки тим особам, яких знає ваша дитина. Наприклад, за допомогою Windows Live Spaces ви можете настроїти дозволи, вказавши тих, хто може відвідувати ваш

сайт. При цьому можливі найрізноманітніші налаштування - від усіх користувачів Інтернету до обмеженого списку людей.

Слідкуйте за деталями на фотографіях. Поясніть дітям, що фотографії можуть розкривати багато особистої інформації. Попросіть дітей не публікувати фотографії себе або своїх друзів, на яких є дані, що чітко ідентифікуються, такі як назви вулиць, державні номери автомобілів або назву школи на одязі.

Застережіть свою дитину відносно вираження своїх емоцій перед незнайомцями. Ймовірно, ви вже попереджали своїх дітей не спілкуватися з незнайомими людьми безпосередньо по мережі. Проте діти використовують сайти соціальних мереж для написання журналів і віршів, в яких часто виражають сильні почуття. Поясніть дітям, що багато що з публікованого зможе прочитати будь-який користувач, що має доступ до мережі, а також що викрадачі часто шукають емоційно уразливих дітей.

Розкажіть дітям про Інтернет-загрози. Як тільки ваші діти стануть досить дорослими для використання соціальних мереж, поговоріть з ними про киберзагрози. Розкажіть дітям, що якщо у них виникне відчуття, що їм погрожують через соціальну мережу, то їм відразу ж слід повідомити про це батькам, учителям або іншій дорослій людині, якій вони довіряють. Крім того, дуже важливо навчити дітей спілкуватися по мережі точно так, як і вони спілкуються особисто. Попросіть дітей відноситися до інших людей так само, як вони хотіли б, щоб відносилися до них самих.

Видалення сторінки вашої дитини. Якщо ваші діти навідріз відмовляються наслідувати встановлені правила, які призначені для їх безпеки і ви безуспішно намагалися їх переконати наслідувати їх, то ви можете звернутися на сайт соціальної мережі, який використовує ваша дитина, і попросити видалити її сторінку. Можна також звернути увагу на засоби фільтрації Інтернет-змісту (наприклад, функції сімейної безпеки Windows Live) в якості доповнення і ні в якому разі не в якості заміни контролю з боку батьків.

Робота практичного психолога щодо профілактики суїцидальної поведінки

Однією з основних задач шкільного психолога є профілактика суїцидальної поведінки, яка може здійснюватися в таких формах роботи:

- зняття психологічної напруги в психотравмуючій ситуації;
- зменшення емоційної залежності і ригідності;
- формування компенсаторних механізмів поведінки;
- формування адекватного відношення до життя та смерті.

Відомо, що хронічна агресія – внутрішня або зовнішня – є ознакою кризи. Психологу необхідно бути інформованим про важливі кризові ситуації дітей та підлітків, уміти виявляти їх, надавати своєчасну допомогу у вирішенні проблем.

Необхідно пам'ятати, що кризові ситуації та кризи різноманітні, як саме життя людини, але існують загальні класифікації вікових та особистісних криз.

Основні види криз:

- кризи розвитку;
- кризи відношень;
- кризи станів душі;
- кризи втрат;
- кризи сенсу життя;
- психічні кризи;
- морально-етичні кризи.

Працюючи з підлітками в кризових ситуаціях, психолог може застосовувати різні техніки кризового консультування, яким він навчався та має відповідний сертифікат. Задача психолога полягає в тому, що важливо у всьому, що відбувається, знаходити позитивні сторони. Людині присутня дивовижна здатність перетворювати мінуси в плюси. У будь-якому випадку треба пам'ятати золоте правило психотерапії: «Якщо не можеш змінити обставини, змінюй ставлення до них».

Практичному психологу навчального закладу важливо пам'ятати декілька правил, первинної корекційної співбесіди із дитиною з питань профілактики суїцидальної поведінки:

1. Не нашкодь.

2. У будь-якому разі, намагайтеся проявити терплячість і викликати довіру до себе. Показуйте свій інтерес і розуміння. Будьте щирими, дружніми та вмійте співчувати. Головне – вміло вислухати.

3. Якщо не впевнені у власних можливостях, знайдіть кваліфікованого у даному питанні фахівця, відстежте перенаправлення.

4. Відповідну корекційну роботу необхідно проводити індивідуально.

Декілька правил організації профілактичної роботи.

З метою профілактики суїцидальної поведінки з учнями практичними психологами проводяться профілактично-просвітницькі заходи з питань формування комунікативної компетенції, формування критичного мислення, тренінги асертивної поведінки, тренінги ефективного вирішення конфліктів тощо.

З метою психологічної просвіти батьків необхідно проводити тренінги відповідального батьківства, батьківські університети. Головна мета зустрічей – підвищення психологічної культури батьків. Батьки уважні до життя дитини здатні вчасно помітити зміни, які з нею відбуваються та попередити невинні, залучити фахівців.

(Зміст порад складено за матеріалами методичного посібника КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти», скорочено)

Упорядник: завідувач ЦПП, СР та ЗСШ КВНЗ «Харківська академія неперервної освіти» Носенко В.В. (м. Харків, вул. Пушкінська, 24, тел.: 731-46-93).

\